

Pohjois-Saksa nopeimmin plussalle

Pohjois-Saksan osavaltiot selvinnevät talouskriisistä paremmin kuin Saksa keskimäärin ja elpyvät nopeammin, jos maailmankauppa lähtee kasvuun. Työttömyys ei nouse pelätylle tasolle ja hitaan elpymisen merkkejä nähdään. Sekä liittovaltio että osavaltiot velkaantuvat kuitenkin nopeasti ja julkisen talouden leikkauksiin valmistaudutaan. Pienten ja keskisuurten yritysten lainamarkkinat vielä kireät. Elvytyspaketit tukevat etenkin julkista rakentamista.

Saksan johtavien taloustutkimuslaitosten mukaan Pohjois-Saksa näyttää selviävän talouskriisistä paremmin kuin maa keskimäärin: Schleswig- Holsteinin talous kutistui viime vuoteen verrattuna 2,9 prosenttia, Hampurin 4,4 , Niedersachsenin 6,3 prosenttia, Bremenin 4,9 prosenttia ja Mecklenburg-Vorpommernin 3,6 prosenttia¹. Koko Saksan BKT väheni 6,8 prosenttia.

Syitä pohjoisen ja erityisesti Hampurin hyvään kriisinsietokykyyn on monia. Pohjoissaksalaisen teollisuuden rakenne ja keskisuuriin yrityksiin painottuminen vähentävät haavoittuvutta maailmanlaajuisen taantuman vaikutuksille Etelä-Saksan osavaltioihin verrattuna. Hotelli- ja matkailuala on kasvanut kriisioloista huolimatta

Vaikka pohjoinen vaikuttaa selvinneen kriisistä suhteellisen hyvin, se ei missään tapauksessa ole takuu jatkuvasta menestyksestä. Tulevaisuus on vielä harvinaisen epävarma ja viimeisen vuosineljänneksen tapahtumia vaikea ennustaa. Hampurin maailmantalouden instituutin HWWI:n tutkijat pitävät kuitenkin mahdollisena, että Pohjois-Saksa ja nimenomaan Hampuri elpyvät kriisistä keskimäärää nopeammin. Tämä edellyttää globaalin talouden ja maailmankaupan kasvua. Kasvava maailmankauppa ja lisääntyvä vienti hyödyttävät satamaliikennettä sekä ulkomaankaupasta riippuvaisia palvelualoja. Aasian vahvistuva kasvu lupaa lisäksi vauhtia viennille, mikä puolestaan hyödyttää Hampuria Kiinan ollessa kaupunkivaltion merkittävin kauppakumppani. Kriisiä edeltäviin lukuihin päästään laskelmien mukaan jälleen vuonna 2012

Työttömiä odotettua vähemmän

Avainkysymys tulevan kasvun kannalta on se, miten paljon pohjoissaksalaiset suuryritykset irtisanovat väkeä sen jälkeen, kun valtion tukemaa lyhennettyä työviikkoa ei voi enää hyödyntää. Jos työttömyys kääntyy nousuun, on mahdollista että pelko työttömyydestä johtaa yhä varovaisempaan kulutukseen. Useat eri kuluttajatutkimukset vahvistavat, että nimenomaan saksalaiset reagoivat eurooppalaisista herkimmin jos oma työpaikka on vaarassa

Tulevaisuuden epävarmuudesta huolimatta Pohjois-Saksan työmarkkinat viestivät vielä syyskuussa yllättävän hyviä uutisia: työttömien määrä laski kaikissa pohjoisissa osavaltioissa elokuun lukuihin verrattuna. Uusia työpaikkoja syntyi mm. kasvatus-, ympäristö- sekä terveydenhuoltoalalla. Uutta työvoimaa palkattiin myös majoituslalle. Asiantuntijoiden mukaan koko Saksassa työttömien määrä pysynee tänä vuonna 4 miljoonan rajapyykin alla, eikä 5 miljoonan kauhuskennarioista enää puhuta.

Pohjois-Saksan työttömyyslukuista päätellen Schleswig-Holstein on selvinnyt kriisin riepottelusta toistaiseksi parhaiten. Osavaltion työttömyysaste oli syyskuussa 7,50 %, mikä on alempi kuin

Saksan tämänhetkinen keskimäärä, 8%. Bremenissä ja Mecklenburg-Vorpommernissa puolestaan työttömyysaste on huomattavasti keskiarvoa ylempi. Hampurissa työttömyysprosentti oli syyskuussa 8,60 prosenttia. Schleswig-Holsteinin suotuisampi työmarkkinatilanne selittyy sen talouden rakenteella: keskisuurten yritysten enemmistö, vähäisempi vientiriippuvuus sekä teollisuuden suhteellisen pieni painoarvo, 17 % työpaikoista tuotantoteollisuudessa.

Monet talouden indikaattorit ovat viime viikkoina viitanneet siihen, että pahin kriisi olisi jo koko Saksassa takanapäin ja hidas elpyminen olisi alkamassa. Barometrien mukaan pienet ja keskisuuret yritykset suhtautuvat tällä hetkellä poikkeuksellisen myönteisesti lähitulevaisuuteen. Jos kriisi väistyy ja Saksa nousee EU:n talouden veturiksi, on erittäin todennäköistä, että Hampuri ja muut pohjoisen satamakaupungit ponnistavat muiden edelle vientipainotteisen talousrakenteen ansiosta.

Kasvatvat velkataakat

On kuitenkin syytä muistaa, että sekä liittovaltion että osavaltioiden velka ja budjettivajeet ovat kasvaneet laman aikana nopeasti. Osavaltiohallitukset valmistelevat julkishallinnon säästökuureja velkaantumisen hillitsemiseksi.

Pohjoisen osavaltioista Bremenillä on huomattavan suuri velkaantumisaste. Asukasta kohden velkaa oli syyskuussa otettu lähemmäs 23 000 euroa. Saksan keskimääräinen asukaskohtainen velka on noin 20 000 euroa. Hampurissa luku oli 11 800 euroa, Niedersachsenissa n. 6400 euroa, Schleswig-Holsteinissa 8 400 euroa ja Mecklenburg-Vorpommernissa vain 5800 euroa henkeä kohti - huolimatta sen korkeasta työttömyysprosentista. Koko Saksan liittovaltio on jo pidemmän aikaa kärsinyt julkisten tulojen ja menojen epätasapainosta.

Bremenin huolestuttavaan velkataakkaan ei ole luvassa pikaista helpotusta, sillä vuonna 2010 osavaltion velka paisuu laskelmien mukaan noin 16 miljardia euroa. Kesäkuussa 2009 Saksan perustuslakiin lisätyn ns. "velkajarrun" on tarkoitus hillitä osavaltioiden velkaantumista. Pykälä kieltää liittovaltioita ottamaan lisävelkaa vuodesta 2020 lähtien. Bremenin tapauksessa liittovaltio on ratkaissut muutoin mahdollottoman yhtälön antamalla vuotuisia korkohelpotuksia 300 miljoonan edestä 2011 - 2019 välisenä aikana. Tilastojen mukaan Bremenin velkataakka on noussut 2004 - 2007 yhteensä 26,5 prosenttia eli eniten koko maassa.

Lisäksi saksalaisyrityksiä uhkaa edelleen nihkeä luototus. Nimenomaan pieniin ja keskisuuriin yrityksiin kohdistuu lähikuukausina kova rahoituspaine. Lainamarkkinat ovatkin kiristyneet oleellisesti: vuoden kolmannella neljänneksellä yritykset saivat uutta rahoitusta arviolta yhdeksän prosenttia vähemmän kuin viime vuoden vastaavana aikana. Saksan hallitus on luvannut kanavoida elvytyspaketistaan yhteensä noin 10 miljardia euroa luottolaman oikaisemiseen. Pienten ja keskisuurten yritysten edunvalvojat pitävät kuitenkin toimenpiteitä riittämättöminä.

Elvytyspakettien vaikutuksia ja maltillisia kasvuodotuksia

Saksan liittovaltion myöntämä elvytyspaketti vauhdittanee Hampurin talouden toipumisprosessia. Erityisesti rakennusalan odotetaan hyötyvän valtion elvytyshankkeista. Hampurin rakennusfirmat hyötyvät lisäksi Hampurin Senaatin kaavailemista elvytyskeinoista, joihin kuuluu investointeja kaupunkivaltion koulutukseen, infrastruktuuriin sekä ympäristönsuojeluun. Senaatin suhdannepoliittiset toimenpiteet lupaavat rakennusyrityksille huomattavasti lisätoimeksiantoja, mikä puolestaan helpottaa alan työllisyysnäkyviä. Suhdannepakettien määrärahat hyödyttävät kuitenkin ensisijaisesti julkista rakentamista. Yksityisen rakentamisen näkymät pysyvät edelleen synkkinä. Kysynnän heikkeneminen, epävarma tulevaisuus sekä rajalliset rahoitusmahdollisuudet ovat johtaneet investointien vähenemiseen. Ainoastaan viidesosa Hampurin yrityksistä ilmoitti lokakuussa kasvattavansa investointejaan tänä vuonna.

Ylikapasiteetin vuoksi Hampurille tärkeän merenkulkualan ongelmat kasvavat vielä vuosina 2010 ja 2011. Hampurin sataman käyttöasteet ovat laskeneet rajusti ja se on menettänyt markkinaosuuttaan konttiliikenteessä kilpailijoilleen. Senaatin onkin määrä esitellä uusi satamapaketti marraskuun loppuun mennessä. Taantuma koskettaa myös Hampurin lentoliikennettä, jossa matkustajamäärät laskivat ensimmäisellä vuosipuoliskolla noin 10 prosenttia edellisvuodesta. Kasvavan työttömyyden pelätään leikkaavan matkustusmääriä vielä tuntuvammin

ensi vuoden puolella. Lentoyhtiöt joutuvat nykytilassa täyttämään koneitaan kannattamattomien kampanjoiden avulla koska liikematkustajien määrät ovat romahtaneet. Matkailuala kehittyi Hampurissa kuitenkin hyvin, ja tänä vuonna ylittyi ennätysmäinen 8 miljoonan yöpyjän määrä.

Schleswig-Holsteinin talous elpyy kriisistä hitaasti, mutta toiveikkaasti. Maltillisesti lisääntyneet tilausmäärät luovat uutta toivoa teollisuuteen. Luottotaloudessa ylämäki on havaittavissa Saksan lainamarkkinoiden yleisestä kiristymisestä huolimatta. Myös liikenteen puolella taantuman aallonpohja lienee ohitettu, ja lähitulevaisuuteen povataan jopa pientä kasvua. Schleswig-Holsteinin rakennusteollisuus odottaa yhä valtion elvytyspaketin vaikutusten käynnistymistä. Rakentamisessa taloudellinen aktiviteetti uhkaa heiketä kuluvan vuoden loppua kohden sitä mukaa, kun vireillä olevat hankkeet valmistuvat. Alalle ennustetaan lähitulevaisuudessa lisää irtisanomisia. Vähittäiskauppa polkee paikoillaan, kun pelko työttömyydestä hillitsee kuluttajien ostovalmiutta.

Suhdannepoliittisena kannustimena Saksan valtio on myöntänyt Schleswig-Holsteinille avustuksia yhteensä 570 miljoonan euron edestä. Tuki kanavoidaan osavaltiolle erissä vuoteen 2011 asti.

Bremenin kauppakamarin mukaan suurin osa yrityksistä uskoo liiketoimintaedellytyksiensä paranevan lähitulevaisuudessa. Erityisesti kone- ja metallialalla sekä kulutustavaroiden valmistuksessa suhtaudutaan optimistisesti tulevien kuukausien kehitykseen. Asiantuntijoiden mukaan kriisin pahin vaihe on Bremenissä ohitettu. Ekonomistit ennustavat tulevalle neljännekselle jälleen positiivisia kasvulukuja. Lisääntyneet yrityskonkurssit ja nousevat työttömyysprosentit hillitsevät kuitenkin kokonaistuotannon kasvua. Laskeneet hinnat sekä vähentyneet toimeksiannot kiusaavat Bremenin rakennusala. Monet rakennusyrietykset kertovat lisäksi kokevansa valtion elvytyspaketin vaikutukset heikkoina. Rahoitusala luonnehtii nykytilannetta Bremenissä surkeksi, vaikka vakuutusala ennustaakin positiivista kasvutrendiä. Arviolta joka neljäs bremeniläinen yritys kärsii tällä hetkellä rahoitusongelmista.

Mecklenburg-Vorpommernissa tulevaisuutta tarkastellaan yhä suhteellisen synkin mielin. Useimmat paikalliset yritykset odottavat hiljaiselon jatkuvan ainakin ensi vuoden puoliväliin. Maailmanlaajuisen kysynnän heikkeneminen on ravistellut satamaliikennettä tuntuvasti, mikä on kuluvan vuoden aikana johtanut merkittäviin konkurssisiin (esim. Wadan-telakka) sekä mittaviin irtisanomisiin. Lisääntynyt kotimaanmatkailu on pitkälti kannatellut Mecklenburg-Vorpommernia kriisin läpi. Hotellien käyttöasteet nousivat epäsuotuisasta taloustilanteesta huolimatta, ja Mecklenburg-Vorpommernissa mitattiin Saksan majoitusalan merkittävimmät kasvuluvut. Asiantuntijoiden mukaan Mecklenburg-Vorpommernin tulevaisuuden kasvualoja voivat olla tietotekniikka, ravintotalous sekä energiasektori. Kasvupotentiaalia näille aloille luo tiivis yhteistyö korkeakoulujen ja yritysten välillä, mikä puolestaan mahdollistaa synergiahyötyjen syntyä.

Niedersachsenin kauppakamarin suhdannekyselyistä käy ilmi, että kolmannella vuosineljänneksellä lähes kaikilla aloilla on koettu huomattavia parannuksia edelliseen kauteen verrattuna. Seuraavat 12 kuukautta kulunevat hitaan elpymisen merkeissä. Kehitys vaihtelee kuitenkin eri elinkeinoaloilla. Heikentynyt kysyntä on vaikuttanut erityisesti vienti- ja rahtiliikenteen liiketoimintaedellytyksiin, teollisuudessa puolestaan vähentyneet toimeksiannot ovat johtaneet entistä nihkeämpään investointihalukkuuteen. Arviolta joka toinen teollinen yritys onkin hillinnyt investointejaan kyseenalaisten tulevaisuusnäkökymien takia. Epätietoisuus tärkeiden kansainvälisten menekki-alueiden kehityksestä sekä tuntuva heilahtelu raaka-aine- ja energiamarkkinoilla lamauttavat yritysten toimintavalmiuksia huomattavasti.

Niedersachsenin vähittäiskauppa ilmoittaa olevansa tyytyväinen kuluneeseen syksyyn. Vähittäiskaupan menestyksen selittää vakaana pysynyt tulotaso sekä hillitty työttömyys, jotka yhdessä ruokkivat yksityistä kulutusta. Rakennusteollisuus on viime kuukausien aikana kerännyt lisävoimia valtion tukipaketista.

Kauppakamarin suhdannekyselyn mukaan Niedersachsenin taloudessa ei ole näkyviä merkkejä lainamarkkinoiden oleellisesta kiristymisestä. Viidennes yrityksistä ilmoittaa kuitenkin yhä kärsivänsä suhteellisen nihkeästä luototuksesta, eikä asiantuntijoiden mukaan saa unohtaa, että suurprojektien rahoitus saattaa hankaloitua lähitulevaisuudessa.

Lähteet:

HWWI (Hamburgisches Welt Wirtschafts Institut), IHK Schleswig-Holstein, Handelskammer Bremen, Tourismusverband Mecklenburg-Vorpommern, IHK Niedersachsen, Die Welt, Hamburger Abendblatt, Kieler Nachrichten, Lübecker Nachrichten, Ostseezeitung

- Institut der Deutschen Wirtschaft (IW) antaa seuraavanlaiset suhdannenäkymät koko Saksalle: (Gemeinschaftsdiagnose Herbst 2009, 15.10.2009)

	2008	2009e	2010e
BKT*	+ 1,3 %	-4,9 %	+ 1 %
Export*	+ 2,9 %	-14 %	+6,1 %
Arbeitslosenquote	7,5 %	8,0 %	9,4 %
*Muutos edelliseen vuoteen verrattuna, %			

- Tietoja pohjoisten osavaltioiden velkaantumisesta/työttömyysprosentista

Bundesland	Verschuldung/Kopf	Arbeitslosen
Bremen	22 047	11,70 %
Hamburg	11 808	8,60 %
Mecklenburg-Vorpommern	5826	12,20 %
Niedersachsen	6376	7,50 %
Schleswig-Holstein	8426	7,50 %
Durchschnitt, DE	20 000	8,00 %
	(de.statista.com)	(Die Welt, 1.10.09)